

**ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАХОДИ  
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ,  
ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ  
ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ФРН**

*А. Ю. Дзюба*, молодший науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

**Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями.** Останнім часом у вітчизняних наукових працях значна увага приділяється заходам кримінально-правового характеру, до яких, зокрема, належать кримінальні покарання, примусові заходи виховного характеру та медичного характеру, спеціальна конфіскація та власне заходи кримінально-правового характеру [1, с. 18–20], що застосовуються до юридичних осіб [2, с. 775–783]. На сьогодні в Україні основним заходом запобігання злочинності неповнолітніх продовжує залишатися кримінальне покарання. Незважаючи на те, що приписи українських законодавчих актів, присвячені питанням кримінальної відповідальності неповнолітніх, системно виокремлено в розділ XV КК України [3, с. 138], зміст відповідних норм не повною мірою відповідає положенням міжнародних актів, зокрема, щодо надання неповнолітнім особливого правового статусу.

Ураховуючи зазначене, **метою** статті є дослідження молодіжного кримінального права та ювенальної юстиції за законодавством ФРН і порівняння його в зазначеній сфері із законодавством України. Це дасть можливість використати позитивний досвід Німеччини в запобіганні злочинності неповнолітніх в Україні.

**Стан розробки проблеми.** Останнім часом проблема проти-правної поведінки неповнолітніх привертала до себе увагу багатьох учених-кримінологів ФРН. Різним аспектам вивчення злочинності неповнолітніх було присвячено праці П.-А. Альбрехта, Х. Байера, В. Бойльке, У. Ейзенберга, К. Лаубенталя, Ф. Штрєнга та інших дослідників. Серед вітчизняних та близького зарубіжжя учених цій проблематиці присвятили свої праці П. П. Андрушко, М. І. Бажанов, Н. М. Градецька, С. Ф. Денисов, А. Е. Жалінський, І. Д. Козочкін, М. Г. Колодяжний, В. І. Лановенко, Є. О. Лебеденко, Г. М. Мінковський, А. А. Музика, М. Ю. Скрипченко, А. П. Тузов, М. І. Хавронюк, Н. С. Юзікова, С. С. Яценко. Водночас значна за обсягом кількість проблемних питань, пов'язаних насамперед із запобіганням злочинності неповнолітніх, ученими лише окреслена та, на жаль, детально не розглянута.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Іншим, ніж покарання, заходам кримінально-правового характеру в чинному КК України присвячено норми кількох розділів Загальної частини: розділ XIV «Інші заходи кримінально-правового характеру», розділ XIV<sup>1</sup> «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» та низка статей розділу XV «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх», зокрема ст. 97 «Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру» та ст. 105 «Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру». У науковій літературі відповідні заходи розглядаються також як заходи кримінально-правового впливу [4, с. 6–7; 5, с. 203] та інші кримінально-правові наслідки вчинення злочину [6, с. 228–251].

Зауважимо, що відповідні підстави застосування кримінально-правових заходів як прямо (у разі призначення покарання за вчинений злочин або застосування примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітнього), так і опосередковано (судимість, примусове лікування, кримінально-правові заходи превентивно-профілактичного характеру, кримінально-правові заходи, що застосовуються до юридичних осіб) пов'язуються з учиненням суспільно небезпечного діяння, що передбачається кримінальним законом як злочин [7, с. 91].

Підставами застосування відповідних заходів кримінально-правового характеру можуть бути: злочини, за які застосовуються покарання або примусові заходи виховного характеру щодо неповнолітніх; об'єктивно протиправні діяння, вчинення яких супроводжується застосуванням примусових заходів медичного характеру, реституційно-компенсаційних заходів, примусових заходів виховного характеру до осіб, які досягли 11-річного віку, проте не досягли віку кримінальної відповідальності, тощо; зловживання правом, що забезпечує застосування таких заходів впливу, як примусове лікування, спеціальна конфіскація, кримінально-правові заходи до юридичних осіб тощо; позитивні постзлочинні діяння (активна постзлочинна поведінка й події у вигляді певного стану (наприклад, вагітності, психічного захворювання тощо) або закінчення певного строку), якими обґрунтовується здійснення реабілітаційно-заохочувального впливу шляхом застосування відповідних кримінально-правових заходів.

У питаннях, пов'язаних з особливостями кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх, законодавець прямо використовує відповідний термінологічний апарат (у статтях 97 та 105 Загальної частини КК України). Саме тому, перш ніж перейти до аналізу відповідних заходів за законодавством ФРН, ми зупинились на питанні щодо їх визначення у вітчизняному законодавстві та науковій літературі.

Одним із головних завдань застосування заходів кримінально-правового характеру щодо неповнолітніх, які вчинили кримінально карані діяння, є виховання таких осіб. Ідея виховання є концептуальною для ювенального кримінального права ФРН, служить орієнтиром у процесі правозастосування, а також стимулює реформи законодавства в цій сфері. Як зазначає в одній зі своїх останніх праць відомий криминолог Ф. Штрентг, німецький законодавець усе більш тяжіє до закріплення характерної для ювенального кримінального права Німеччини *парадигми виховання* [8, с. 13]. Ця ідея виступає системоутворюючим фактором ювенального кримінального права у ФРН, який не в останню чергу вплинув на виокремлення ювенального кримінального законодавства у цій країні та закріплення останнього в самостійному нормативно-пра-

вовому акті – законі «Про суди для молоді» (Jugendgerichtsgesetz – JGG) [9, s. 86–111].

Заходи кримінально-правового характеру у ФРН здебільшого зводяться до заходів виховного характеру, які, з позиції законодавця, виступають альтернативою кримінальному покаранню. Сутність цих заходів зводиться до виховання неповнолітньої особи, що вчинила злочин. А метою їх застосування є забезпечення правомірної поведінки, яка б унеможливила вчинення нових злочинів відповідною особою в майбутньому [10, с. 44]. Таким чином, ювенальним кримінальним законодавством ФРН передбачено доволі цікаву систему заходів кримінально-правового впливу на неповнолітніх правопорушників. Вітчизняний законодавець у розділі XV Загальної частини КК «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх» також передбачає низку заходів кримінально-правового впливу на неповнолітніх правопорушників, а саме: кримінальних покарань (з установленням особливостей їх призначення щодо неповнолітніх) та власне заходів виховного характеру. Для зручності порівняльного аналізу спробуємо у вигляді таблиці відобразити систему кримінально-правових заходів щодо неповнолітніх за законодавством України та ФРН [11, с. 520–521]:

Україна	ФРГ
<p>I. Примусові заходи виховного характеру (ст. 105 КК України) (перелік вичерпний):</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) застереження;</li> <li>2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;</li> <li>3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання;</li> </ol>	<p>I. Виховні заходи (перелік невичерпний):</p> <p>1. <b>Вказівки (§ 10 JGG):</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>а) вказівки, пов'язані з обмеженням місця перебування;</li> <li>б) покладання обов'язку жити в родині чи в притулку;</li> <li>в) покладання обов'язку отримати освіту або влаштуватися на роботу;</li> <li>г) покладання обов'язку виконати суспільно корисні роботи;</li> <li>д) підкоритися нагляду або піклуванню певної особи (піклувальника);</li> </ol>

## Продовження таблиці

Україна	ФРГ
<p>4) покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків;</p> <p>5) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років. Умови перебування в цих установах неповнолітніх та порядок їх залишення визначаються законом</p>	<p>е) обов'язок взяти участь у соціальному тренінгу;</p> <p>ж) намагатися досягти примирення з потерпілим;</p> <p>з) відмовитися від спілкування з певними особами, утриматися від відвідування гостей або розважальних заходів;</p> <p>и) взяти участь в обов'язковому вивченні правил дорожнього руху;</p> <p>і) пройти курс комплексної виховної терапії за участю фахівця або лікування від алкоголізму чи наркоманії.</p> <p><b>2. Допомога у вихованні (§ 12 JGG):</b></p> <p>а) отримати допомогу вихователя;</p> <p>б) обов'язок перебувати в установі у денний або нічний час чи дотримуватися інших форм проживання під наглядом піклувальника</p>
	<p>II. Примусові засоби (§ 13 JGG):</p> <p>1. Попередження (§ 14 JGG).</p> <p>2. Обов'язки (§ 15 JGG):</p> <p>а) відшкодувати заподіяну діянням шкоду;</p> <p>б) особисто вибачитися перед потерпілим;</p> <p>в) виконати суспільно корисні роботи;</p> <p>г) сплатити грошовий внесок у благодійну організацію.</p> <p>3. Арешт (§ 16 JGG):</p> <p>а) обмеження вільного часу;</p> <p>б) короткостроковий арешт;</p> <p>в) довгостроковий арешт;</p>

## Закінчення таблиці

Україна	ФРН
II. Види покарань: 1) штраф; 2) громадські роботи; 3) виправні роботи; 4) арешт; 5) позбавлення волі на певний строк	III. Покарання у виді позбавлення волі

Аналіз законодавчого визначення відповідних кримінально-правових інститутів у чинному ювенальному законодавстві Німеччини дає підстави зробити висновок про те, що заходи кримінально-правового характеру, які застосовуються щодо неповнолітніх у ФРН, включають у себе власне кримінальне покарання, примусові засоби та заходи виховного характеру [12, s. 48]. При цьому перелік певних видів покарань, які можуть бути застосовані щодо неповнолітніх, суттєво обмежений порівняно з тими, що застосовуються до дорослих осіб. Так само, як і у вітчизняному законодавстві, вони мають скорочені строки та розміри окремих видів покарань, що застосовуються щодо неповнолітніх.

Як уже відмічалось вище, відповідно до закону «Про суди для молоді» (Jugendgerichtsgesetz – JGG) [13] до неповнолітніх можуть застосовуватись виховні заходи (Erziehungsmassregeln), примусові засоби (Zuchtmittel) і власне кримінальні покарання (Jugendstrafe) з указаними обмеженнями щодо неповнолітніх [5, с. 203].

На відміну від КК України, який припускає можливість застосування щодо неповнолітніх цілої низки кримінальних покарань (хоча й із обмеженнями, установленими розділом XV Загальної частини КК), кримінальне законодавство Німеччини вказує на позбавлення волі як на найбільш суворий вид кримінального покарання, що може бути застосовано щодо неповнолітніх. При цьому значна увага приділяється іншим заходам кримінально-правового характеру, не пов'язаним із позбавленням волі. Інші заходи виховного характеру (за законодавством ФРН) зовні схожі на такі види

кримінальних покарань (за КК України), як арешт, виправні роботи тощо. Але німецьким законодавцем вони віднесені до групи виховних заходів і примусових засобів.

Якщо характеризувати виховні заходи і примусові засоби крізь призму вітчизняного законодавства, то можна дійти висновку, що зазначені види заходів є комбінацією окремих видів покарань з альтернативними покаранню примусовими заходами виховного характеру. На наш погляд, ця особливість побудови системи заходів кримінально-правового характеру щодо неповнолітніх у Німеччині є відображенням підходу, відповідно до якого позбавлення волі є єдиним видом кримінального покарання для неповнолітніх, що характеризується каральним, більш репресивним, порівняно з іншими заходами кримінально-правового характеру, змістом покарання. Щодо інших заходів кримінально-правового характеру, то виховний акцент останніх посилений настільки, що вони за своєю сутністю належать до інших заходів кримінально-правового впливу на неповнолітніх, що вчинили кримінальні правопорушення.

Незважаючи на те, що система кримінально-правових заходів щодо неповнолітніх у Німеччині чітко орієнтована на виховання, логіка її побудови не позбавлена недоліків. Як відзначають німецькі автори, з одного боку, система заходів, передбачена законом, виглядає досить чіткою: відповідно до принципу пропорційності шкала заходів змінюється від виховних заходів через примусові засоби до покарання, що призначається неповнолітнім. Вважається, що ієрархія цих груп заходів заснована на «ступені втручання» кожного з них в особистість неповнолітнього правопорушника. Однак логіка побудови цієї системи порушується під час більш детального аналізу конкретних заходів, що складають відповідні групи. Зокрема, в юридичній літературі зазначається необґрунтованим віднесення попередження до примусових засобів [14, с. 113–114].

**Висновок.** Відповідно до § 5 абз. 1, 2 Закону (JGG) за вчинене кримінальне правопорушення до неповнолітнього правопорушника можуть бути застосовані виховні заходи. Згідно зі спеціальними законодавчими приписами ФРН примусові засоби і покарання призначаються тільки як альтернатива виховним заходам, коли останніх

недостатньо [15, s. 159]. Таким чином, система заходів кримінально-правового характеру щодо неповнолітніх у Німеччині сконструйована таким чином, що, за загальним правилом, за вчинення кримінального правопорушення неповнолітньому призначаються виховні заходи і лише в разі, якщо їх виявляється недостатньо, застосовуються примусові засоби або покарання. Це положення констатує визначальну роль виховних заходів у системі інших заходів кримінально-правового впливу, що застосовуються до неповнолітніх за ювенальним кримінальним законодавством Німеччини.

### Перелік літератури

1. Гуторова Н. О. Заходи кримінально-правового характеру. *Заходи кримінально-правового впливу: проблеми нормативної регламентації та ефективності застосування*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 7 лют. 2014 р.) / відп. ред. С. В. Ківалов. Одеса: ВД «Гельветика», 2014. С. 18–20.
2. Ященко А. М. Заходи кримінально-правового характеру: поняття, зміст і сутність. *Форум права*. 2013. № 3. С. 775–783.
3. Борисов В. И., Батыргареева В. С. Иные уголовно-правовые последствия совершения общественно опасного деяния. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 138.
4. Хавронюк М. І. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають? *Юридичний вісник України*. 2013. № 21 (934). С. 6–7.
5. Дзюба А. Ю. Заходи кримінально-правового впливу на неповнолітніх правопорушників за кримінальним законодавством ФРН. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. Харків: Право, 2014. Вип. 28. С. 203.
6. Батыргареева В. С., Борисов В. И. Інші кримінально-правові наслідки вчинення суспільно небезпечного діяння. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1 (1). С. 228–251.
7. Козаченко О. В. Поняття та властивості кримінально-правових заходів. *Наукові праці НУ ОЮА*. Одеса, 2015. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6524/Kozachenko%20nauk%20pra%2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 09.09.2018).
8. Streng F. *Jugendstrafrecht*. 3. Auflage. Heidelberg; München: C. F. Müller Verlag, 2012. S. 13.



9. Sabine Svoboda. Die Bemessung der Jugendstrafe bei Mordtaten von Heranwachsenden – Die Reform des § 105 Abs. 3 JGG und ihre Bedeutung für den jugendstrafrechtlichen Konflikt zwischen Erziehungsgedanke und positiver Generalprävention. Zeitschrift für gesamte Strafrechtswissenschaft / red. Prof. Dr. Jörg Eiselle. Tübingen: Schmidt periodicals GmbH, 2013. S. 86–111.
10. Бирик О. Н. Введение в ювенальное уголовное право Германии. Омск: Омск. гос. ун-т им. Ф. М. Достоевского, 2009. 44 с.
11. Дзюба А. Ю. До питання про заходи кримінально-правового впливу на неповнолітніх за кримінальним законодавством України та ФРН. *Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 18–19 жовт. 2018 р.* / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків: Право, 2018. С. 519–523.
12. Pongratz/Jürgensen Kinderdelinquenz und kriminelle Karrieren. Eine statistische Nachuntersuchung delinquenter Kinder im Erwachsenenalter, 1990. S. 48.
13. Jugendgerichtsgesetz – JGG. 1953. In der Fassung der Bekanntmachung vom 11. Dezember 1974 (BGBl. I, S.3427). URL: <http://www.datenschutz-berlin.de/recht/de/rv/szprecht/jgg/teil-12.htm#1> (дата звернення: 09.10.2018).
14. Meier B., Rössner D., Schöch H. Jugendstrafrecht. München, 2007. S. 113–114.
15. Laubenthal K., Baier H., Nestler N. Jugendstrafrecht. 2. Auflage. Berlin; Heidelberg: Springer-Verlag, 2010. S. 159.

### Транслітерація переліку літератури

1. Hutorova, N. O. (2014). Zakhody kryminalno-pravovoho kharakteru. *Zakhody kryminalno-pravovoho vplyvu: problemy normatyvnoi rehlementatsii ta efektyvnosti zastosuvannia: materify Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 7 liutoho 2014 r.) — Measures of criminal legal influence: problems of normative regulation and efficiency of application: Proceedings of the Scientific and Practictical Conference.*:Odesa: VD «Helveteka», 18-20 [in Ukrainian].
2. Yashchenko, A. M. (2013). Zakhody kryminalno-pravovoho kharakteru: poniattia, zmist i sutnist. *Forum prava – Forum of Law*, 3, 775-783. [in Ukrainian].
3. Borisov, V. I., Batorygareeva, V. S. (2014). Inye ugovovno-pravovye posledstvija sovershenija obshhestvenno opasnogo dejaniya. *Visn. Pivd. region. centru Nac. akad. prav. nauk Ukraïni – Journal of the South Regional center of National Academy of Legal sciences of Ukraine*, 1, 138. [in Ukrainian].

4. Havronjuk, M. I. (2013). Zahodi kriminal'no-pravovogo vplyvu: jaki voni buvajut'? *Juridichnij visnik Ukraïni – Legal Journal of Ukraine*, 21(934), 6-7. [in Russian].

5. Dziuba, A. Yu. (2014). Zakhody kryminalno-pravovoho vplyvu na nepovnolitnikh pravoporushnykiv za kryminalnym zakonodavstvom FRN. *Pytannia borotby zi zlochynnistiu – Issues of Crime Prevention*, issue 28, 203. [in Ukrainian].

6. Batoryhareieva, V. S., Borysov, V. I. (2013). Inshi kryminalno-pravovi naslidky vchynennia suspilno nebezpechnoho diiannia. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Journal of the Association of Criminal Law*, 1(1), 228-251. [in Ukrainian].

7. Kozachenko, O. V. (2015). Poniattia ta vlastyvoli kryminalno-pravovykh zakhodiv. *Naukovi pravtsi NU OluA – National University “Odessa National Law Academy*. URL: [http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6524/Kozachenko %20nauk %20pra %2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6524/Kozachenko%20nauk%20pra%2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y) [in Ukrainian].

8. Streng F. *Jugendstrafrecht*. 3. Auflage. Heidelberg München: C. F. Müller Verlag, 2012. S. 13.

9. Sabine Svoboda. Die Bemessung der Jugendstrafe bei Mordtaten von Heranwachsenden – Die Reform des § 105 Abs. 3 JGG und ihre Bedeutung für den jugendstrafrechtlichen Konflikt zwischen Erziehungsgedanke und positiver Generalprävention. *Zeitschrift für gesamte Strafrechtswissenschaft/ red. Prof. Dr. Jörg Eiselle*. Tübingen: Schmidt periodicals GmbH, 2013. S. 86-111.

10. Bibik, O. N. (2009). *Vvedenie v juvenil'noe ugovnoe pravo Germanii*. Omsk: Omskij gosudarstvennyj universitet im. F. M. Dostoevskogo. [in Russian].

11. Dziuba, A. Yu. (2018). Do pytannia pro zakhody kryminalno-pravovoho vplyvu na nepovnolitnikh za kryminalnym zakonodavstvom Ukrainy ta FRN. *Kryminalno-pravove rehuliuвання ta zabezpechennia yoho efektyvnosti: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kharkiv, 18-19 zhovt. 2018 r. / redkol.: V. Ya. Tatsii (holov. red.), V. I. Borysov (zast. holov. red.) ta in. – Criminal regulation and ensuring its effectiveness: Proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Kharkiv: Pravo, 519-523. [in Ukrainian].

12. Pongratz/Jürgensen *Kinderdelinquenz und kriminelle Karrieren*. Eine statistische Nachuntersuchung delinquenter Kinder im Erwachsenenalter, 1990. S. 48.

13. *Jugendgerichtsgesetz – JGG*. 1953. In der Fassung der Bekanntmachung vom 11. Dezember 1974 (BGBl. I, S.3427). URL: <http://www.datenschutz-berlin.de/recht/de/rv/szprecht/jgg/teil-12.htm#1>.

14. Meier B., Rössner D., Schöch H. Jugendstrafrecht. München. 2007. S. 113-114.

15. Laubenthal K., Baier H., Nestler N. Jugendstrafrecht. 2. Auflage. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 2010. S. 159.

**Дзюба А. Ю. До питання про заходи кримінально-правового характеру, що застосовуються до неповнолітніх за кримінальним законодавством України та ФРН**

*У статті розглядаються окремі питання так званого молодіжного кримінального права та ювенальної юстиції за законодавством ФРН. Проаналізовано у порівнянні системи кримінально-правових заходів щодо неповнолітніх за законодавством України та ФРН, що знайшло своє табличне відображення. Розглянуто окремі заходи впливу кримінально-правового характеру на неповнолітніх правопорушників у ФРН, розкрито їх зміст та особливості застосування. Розглянуто вплив засадничої для ювенального кримінального права ФРН ідеї виховання та її відображення у конструюванні системи заходів кримінально-правового впливу на неповнолітніх правопорушників. Наведено порівняльну характеристику відповідних заходів ювенального кримінального права ФРН із заходами, передбаченими в законодавстві України. Наукові положення викладено з урахуванням європейських стандартів, що є пріоритетними в межах взаємовідносин України та ЄС.*

**Ключові слова:** ювенальна юстиція, законодавство ФРН, неповнолітні правопорушники, заходи кримінально-правового характеру.

**Дзюба А. Ю. К вопросу о мерах уголовно-правового характера, применяемых к несовершеннолетним по уголовному законодательству Украины и ФРГ**

*В статье рассматриваются отдельные вопросы так называемого молодёжного уголовного права и ювенальной юстиции согласно законодательству ФРГ. Проанализированы в сравнении система уголовно-правовых мер в отношении несовершеннолетних по законодательству Украины и ФРГ, что нашло свое табличное отображение. Рассмотрены отдельные меры уголовно-правового характера воздействия на несовершеннолетних правонарушителей в ФРГ, раскрыты их содержание и особенности применения. Рассмотрено влияние основополагающей для ювенального уголовного права ФРГ идеи воспитания и ее отражение в конструировании системы мер уголовно-правового воздействия на несовершеннолетних правонарушителей. Приведена сравнительная характеристика соответствующих мер ювенального уголовного права ФРГ и мер, предусмотренных в законодательстве Украины. Научные положения изложены с учетом европейских стандартов, которые являются приоритетными в рамках взаимоотношений Украины и ЕС.*

**Ключевые слова:** ювенальная юстиция, законодательство ФРГ, несовершеннолетние правонарушители, меры уголовно-правового характера.

***Dziuba A. Yu. On the issue of criminal law measures applicable to minors under the criminal law of Ukraine and Germany***

*The article deals with individual issues of youth criminal law and juvenile justice under the laws of Germany. Analyzed by comparison the system of criminal law measures against minors under the laws of Ukraine and Germany, has found its schematic reflection. Separate measures of the criminal law nature of the impact on juvenile offenders in the Federal Republic of Germany are considered, their content and application features are disclosed. The influence of the fundamental idea of upbringing for juvenile criminal law of the Federal Republic of Germany and its reflection in the design of a system of measures of criminal law impact on juvenile offenders is considered. The above attempt to compare the relevant measures with the measures provided for in the legislation of Ukraine. The scientific provisions are set out taking into account European standards, which are priorities in the framework of relations between Ukraine and the EU.*

**Key words:** *juvenile justice, federal law, juvenile offenders, measures of a criminal law nature.*

*Рекомендовано до опублікування на засіданні відділу кримінологічних досліджень НДІ ВПЗ імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол № 15 від 17.10.2018 р.).*

*Рецензент – доктор юридичних наук, професор*  
***О. Ю. Шостко***